

*Ministero dell'Istruzione
dell'Università e della Ricerca
Ministrstvo za šolstvo,
univerzo in raziskovanje*

INVALSI
Istituto nazionale per la valutazione
del sistema educativo di istruzione e di formazione

Preverjanje znanja

Šolsko leto 2011 – 2012

PREIZKUS IZ SLOVENŠČINE

Osnovna šola

Peti razred

Prostor za samolepilno etiketo

NAVODILA

Preizkus znanja je razdeljen na dva dela.

V prvem delu boš moral/a prebrati dve besedili in nato odgovoriti na vprašanja.

Za vsako vprašanje imaš na razpolago štiri odgovore, med katerimi je le eden pravilen. Pred vsakim odgovorom je kvadrater, ki vsebuje črke: A, B, C, D. Odgovoriš tako, da prekrižaš pravilen kvadrater (samo eden), kot je v spodnjem primeru:

1. primer

Katero je glavno mesto Italije?	
☐	A. Benetke.
☐	B. Neapelj.
☒	C. Rim.
☐	D. Turin

Če se zaveš, da si se pomotil/a, lahko napako popraviš, tako da zapišeš NE ob napačnem odgovoru, in vstaviš križec v kvadrater ob odgovoru, ki se ti zdi pravilen, kot je prikazano v naslednjem primeru:

2. primer

Kje leži Italija?	
	☐ A. V Ameriki.
NE	☒ B. V Aziji.
	☐ C. V Afriki.
	☒ D. V Evropi

V drugem delu pa boš moral/a odgovarjati tudi na nekatera slovnična vprašanja. Pazljivo preberi navodila na začetku vprašanj, da boš znal/a pravilno odgovoriti. Tudi pri teh vajah boš lahko zbiral/a med pravilnimi odgovori ali celo zapisoval/a besede oziroma ločila. Pazljivo preberi navodila in vprašanja.

Na voljo imaš eno uro in petnajst minut časa (v celoti 75 minut), da prebereš besedili in rešiš vaje.

NE OBRAČAJ STRANI, DOKLER TI NE BO DOVOLJENO!

SNAŽNI PUJSEK BENJAMIN

Na velikem kmečkem dvorišču je živela številna prašičja družina: oče pujs, mati pujsa in deset živahnih pujskov, njunih mladičev.

Vsi so bili lepo rejeni; imeli so ohlapna ušesa, dolg rilec, kratke noge in zvit repek, kot se za prave pujse spodobi. Vsi so se z užitkom valjali po mastnem
5 blatu, razen najmlajšega pujska Benjaminina.

Temu je bil najbloj vseč, kdo ve zakaj, maček Mrnjav. Zato si ga je vzel za zgled.

»Ni lepo,« je razmišljal pujsek Benjamin, »valjati se po rjavočrnem blatu in biti vedno tako nemaren. Mi, prašiči, bi se morali tega čim prej odvaditi.
10 Zgledujmo se po snažnemu Mrnjavu, ki se skrbno umiva, kadar le utegne. Mar ni boljše biti čist kot umazan?«

Potem je stekel k potoku in se kopal do večerne zarje, da se mu je rožnata koža svetila od čistoče.

»Takšen, kot sem zdaj jaz, naj bi bil vsak pujsek!« je z zadovoljstvom
15 ugotovil skopani pujsek in ves srečen odskakljal na domače dvorišče. Toda komaj se je zrinil skozi odprtino v razmajanem plotu, ga je sprejelo posmehljivo kruljenje njegovih bratov in sester.

»Glejte ga, domišljavca,« so cvilili pujski in pujske. »Skopal se je kot raca in še meni, da je imenitnejši kot mi. Fuj!« In že so ga začeli obmetavati z najbolj
20 smrdljivim blatom, da je škropilo daleč naokrog.

Nastali hrup je zbudil pozornost Benjaminovih staršev.

»Glejte ga, domišljavca,« so cvilili pujski in pujske. »Skopal se je kot raca in še meni, da je imenitnejši kot mi. Fuj!«

»Glej ga, tvoj sin!« je rekel oče pujs svoji ženi. »Preveč ga razvajaš, zato je
25 takšen. Vede se neumno, kot da ne bi bil naš. Kar naprej tiči v tistem mrzlem potoku. Saj menda ni žaba!«

Pujskova mati je bila žalostna; povabila je oči in molčala. Možev očitek jo je zadel preveč v živo, da bi lahko ugovarjala. Bila je brez moči. Čeprav se je tako
30 trudila, da bi sina spravila na pravo pot, je bilo vse njeno prizadevanje bob ob steno.

Pujsek Benjamin se je še naprej kopal v vaškem potoku, neredko celo po večkrat na dan.

Ko so njegovi starši, bratje in sestre spoznali, da ga ne bodo sprebrnili, niso več drezali vanj. Mali Benjamin je bil potlej čedalje bolj osamljen. Nihče ga
35 ni več pogledal, nihče ga ni poklical k veselim igram, nihče mu ni privoščil prijazne besede.

Benjaminu je bilo čedalje huje. »Le zakaj se zgledujem po tistem mačkonu?« je razglabljal sam pri sebi. »Zares sem neumen. Prava reč, če sem kdaj pa kdaj malce umazan. Tudi Mrnjav ni vedno tako čist, kot se dela. Na

40 lastne oči sem videl, da je imel na repu koščke slame, ko je prilezel s skednja. Jaz pa sem si vtepel v glavo, da ga bom posnemal. Bedak!«

Po teh besedah se je postavil na zadnje parklje, se še zadnjikrat ozrl proti žuborečemu potoku, se naglo obrnil, stekel na sredo dvorišča in se z vsemi štirimi pognal v največjo lužo: pljus!

45 »Bravo!« so zavpili pujskovi bratje in sestre. »Benjaminček je spet z nami! Živio!« Skočili so k njemu in ga navdušeno potunkali v globoko blato prav do ušes.

Prašičkovi starši so bili prijetno presenečeni.

50 »Bravo! Benjaminček je spet z nami!« Skočili so k njemu in ga navdušeno potunkali v globoko blato prav do ušes.

»Vidiš, mama, moj sin!« je ponosno dejal oče pujs. »Po meni se je vrgel!«

Mati pujsa pa ni rekla nič. Le oči so se ji orosile od nenadne sreče, saj je imela najmlajšega sina, pujska Benjaminu, neizmerno rada, kot imajo vse mame na svetu rade svoje otroke.

(Vojan Tihomir Arhar, O snažnem pujsku Benjaminu in druge zgodbe, Mohorjeva družbe, Celje 2000)

A1. Kje je živel prašičja družina?

- A. Na velikem travniku.
 - B. V velikem svinjaku.
 - C. Na velikem kmečkem dvorišču.
 - D. V velikem kurniku.
-

A2. Koliko članov šteje prašičja družina?

- A. Dvanajst.
 - B. Deset.
 - C. Osem.
 - D. Štirinajst.
-

A3. Kakšni morajo biti pujsi, da so res pravi pujsi?

- A. Morajo biti debeli, imeti morajo zaokrožena ušesa, srčast rilec, čvrste noge in dolg rep.
 - B. Morajo biti rožnate barve, imeti morajo majhna ušesa, okrogel rilec, vitke noge in kratek repek.
 - C. Morajo biti blatni, imeti morajo trikotna ušesa, ploščat rilec, mesnate noge in raven repek.
 - D. Morajo biti lepo rejeni, imeti morajo ohlapna ušesa, dolg rilec, kratke noge in zavit repek.
-

A4. Benjamin je bil poseben pujsek, ker ...

- A. ni rad jedel pomij.
- B. se ni igral s svojimi brati.
- C. ni užival v valjanju po mastnem blatu.
- D. je rad tekal in skakal po kmečkem dvorišču.

A5. Kdo je Mrnjav?

- A. Prašičerejec.
 - B. Hišni maček.
 - C. Benjaminov brat.
 - D. Potepuški maček.
-

A6. Pujsek Benjamin je razmišljal ...

- A. »Ni lepo, valjati se po rjavočrnem blatu in biti vedno tako nemaren.«
 - B. »Ni lepo, se skrbno umivati v potoku in biti vedno snažni in urejeni.«
 - C. »Ni lepo, počivati pod drevesno krošnjo in gledati druge, ki delajo.«
 - D. »Ni lepo, se umivati s šamponom.«
-

A7. Benjamin je stekel k potoku in se kopal do večerne zarje. Do kdaj se je torej pujsek kopal?

- A. Kopal se je do sončnega vzhoda.
 - B. Kopal se je do mraka.
 - C. Kopal se je do svita.
 - D. Kopal se je do trdne noči.
-

A8. Pujsek se je čist zrinil na dvorišče skozi odprtino v plotu. (16. vrstica) Kako je torej prišel na dvorišče?

- A. Skozi odprtino v mreži.
- B. Skozi odprtino v zidu.
- C. Skozi odprtino v leseni ograji.
- D. Skozi odprtino v gostem grmičevju.

A9. Kako so sprejeli bratje in sestre snažnega pujska?

- A. Vsi so ga občudovali.
 - B. Vsi so mu ploskali od veselja.
 - C. Vsi so ga začudeno gledali.
 - D. Vsi so mu posmehljivo krulili.
-

A10. Pujske in pujski so rekli, da se je njihov brat skopal kot ...

- A. žaba.
 - B. raca.
 - C. maček.
 - D. vrabec.
-

A11. Kaj je rekel oče pujs svoji ženi o sinu Benjaminu?

- A. »Preveč je snažen in urejen, kot da ne bi bil naš.«
 - B. »Preveč je razvajen in vede se neumno, kot da ne bi bil naš.«
 - C. »Preveč je razvajen in vede se neumno, kot da je sosedov sin.«
 - D. »Preveč je učen in pameten, ponosen sem nanj.«
-

A12. Kako bi obrazložil/a trditev: »Mati se je trudila, da bi sina spravila na pravo pot, a je bilo vse njeno prizadevanje bob ob steno.« (29. vrstica)

- A. Mati je šla na pot s sinom, da bi nabrala bob.
- B. Mati se je kratkočasila tako, da je metala bob v zid.
- C. Materin trud je bi zaman, da bi bil Benjamin tak, kot ostali pujski.
- D. Mati je povlekla sina z mrzlega potoka in mu v tolažbo dala ob steno polno skledo boba.

A13. Kje se je pujssek Benjamin večkrat na dan kopal?

- A. V žuboreči reki.
 - B. V plitvi vaški mlaki.
 - C. V mrzlem vaškem potoku.
 - D. V kamnitem koritu.
-

A14. »Mali Benjamin je bil čedalje bolj osamljen.« Kdaj je postal mali Benjamin osamljen? (34. vrstica)

- A. Ko so starši, bratje in sestre spoznali, da je Benjamin najlepši pujs.
 - B. Ko so starši, bratje in sestre videli, da se redno hodi kopat v potok.
 - C. Ko so starši, bratje in sestre spoznali, da je najbolj čist pujs na dvorišču.
 - D. Ko so starši, bratje in sestre spoznali, da ga ne bodo spreobrnil, niso več drezali vanj.
-

A15. Kako se je počutil Benjamin? (35. vrstica)

- A. Benjamin je bil ponosen, ker se je njegova rožnata koža svetila od čistoče.
 - B. Benjamin je bil srečen, ker je bil najbolj snažen pujssek.
 - C. Benjamin je bil žalosten in bilo mu je zelo hudo, ker se ni nihče igral z njim.
 - D. Benjamin je bil žalosten, ker mama pujsa in oče pujs mu nista dovolila, da bi se umival.
-

A16. Benjaminu je bilo čedalje huje in začel se je spraševati, zakaj se zgleduje po tistem mačkou. Rekel si je:

- A. »Zares sem neumen, prava reč, če sem kdaj pa kdaj malce umazan.«
- B. »Nimam dosti pameti, če mislim samo na čistočo.«
- C. »Biti umazan in zapackan je imenitno.«
- D. »Tudi mačkou Mrnjav ni tako čist in pameten.«

A17. Opazovati je začel mačka Mrnjava in ugotovil, da:

- A. ni vedno tako čist, kot se dela.
 - B. se rad valja v slami.
 - C. res se umiva, a ni prav čist.
 - D. se klati vsepovsod, zato je pogosto prašen.
-

A18. Odločil se je, da

- A. bo zapustil domačo kmetijo.
 - B. ne bo več posnemal mačkona.
 - C. se z vsemi štirimi požene v največjo lužo: pljusk.
 - D. bo okregal svoje brate in sestre.
-

A19. Kdo je glavni junak zgodbe?

- A. Maček Mrnjav.
 - B. Pujsek Benjamin.
 - C. Prašičja družina.
 - D. Raca in žaba.
-

A20. Preberi in izberi primerne besede, ki dopolnjujejo zgodbo o Snažnem pujsku Benjaminu in jih vstavi v spodnje povedi. Ostale besede izpusti.

mačku Mrnjavu - kmečkem - splezati - številno - krivil - domišljavec - osamljen
- skočiti - mačku Muriju - mestnem - po blatu

Pujsek Benjamin je živel s svojo družino na velikem
..... dvorišču. Vsi so se z užitkom valjali, le on ne.
Zgledoval se je po snažnem hišnem, ki se je skrbno umival. Bratje
so mu očitali, da je in da se kopa kot raca. Oče je
za to mamó, češ da ga razvaja. Benjamin je ostal in žalosten.
Domislil si je, da poskusi tudi sam v blato. Biló je imenitno.

RAZVOJ PARFUMA SKOZI STOLETJA

Sama beseda parfum izhaja iz latinske besede per fumum, kar lahko prevedemo kot »iz dima« ali »skozi dim«. Prvi izdelovalci parfumov pa kljub latinskemu imenu niso bili Rimljani.

5 Začetek izdelave naj bi segal več kot 4 tisoč let nazaj v zgodovino, v čas starodavnih Mezopotamcev in Egipčanov. A zavedati se moramo, da takrat za pridobivanje parfumov niso uporabljali rož tako kot danes, temveč so se raje osredotočili na zelišča, začimbe ter posamezne citruse. Stari Egipt ima v zgodovini parfuma prav posebno mesto. Za razliko od nekaterih drugih civilizacij, ki so takrat dišave uporabljali le za verske namene, so jih Egipčani 10 uporabljali tudi v posvetne. Ženske so sužnji masirali z različnimi dišečimi mazili. Posebnost Egipčank iz visoke družbe je bila tudi ta, da so pod lasuljami nosile ploščice iz smolnatih dišav. Legenda celo pravi, da je egipčanska kraljica Kleopatra v pozdrav za odhajajočim ljubimcem dala odišaviti jadra svojih ladij, saj naj bi tako od nje ostal le dišeč vonj, ki bi ga lahko vonjali prav vsi ob obali.

15 Od Egipčanov so kozmetiko in s tem tudi dišave prevzeli slavni Grki. Verjeli so, da je bil prijeten, božanski vonj različnih dišečih mazil prepoznavno znamenje bogov. Dišavam dodana olja, odišavljena s cvetjem, veljajo za prvo prelomnico v parfumeriji. V antiki so bile tako dišave v sijajnih embalažah že izredno cenjene in priljubljene tudi med lokalnim prebivalstvom.

20 Drugo prelomnico v izdelovanju parfumov so postavili Arabci, ko so parfum začeli pridobivati s postopkom destilacije z alkoholom. Za to naj bi bil zaslužen nek perzijski kemik, katerega ime se je do danes žal izgubilo.

Nato se je zgodovina parfumov za nekaj sto let ustavila, saj se do 12. stoletja ni zgodilo nič pomembnejšega. Konec 12. stoletja, natančneje leta 1190, pa je kralj 25 v Franciji uradno priznal parfumerijsko obrt. Dve stoletji kasneje, v 14. stoletju, je znanje parfumov prišlo tudi do Madžarov. Nek menih je v tistem času za ogrsko kraljico Elizabeto naredil tako imenovan »prvi moderni parfum«, ki je sestavljal mešanico dišečih olj, pomešanih z alkoholno raztopino. Po Evropi se je ta dišava razširila pod imenom madžarska ali ogrska voda, ki je nato na trgu z 30 dišavami prevladovala kar nekaj stoletij. Konec 17. stoletja se je madžarska voda razširila tudi do Francije, kjer naj bi v tistem času parfumirali prav vse: od blazin in pahljač do lasulj in papirja. Prav francoski kralj Ludvik XIV. je bil proglašen za »najbolj dišečega kralja na svetu«. Sredi 18. stoletja pa je nastal tudi eden najslavnejših parfumskih izdelkov - kolonjska voda. Kaj kmalu se je razširila tudi 35 med ostalo prebivalstvo. Eden največjih uporabnikov kolonjske vode naj bi bil tudi mogočni Napoleon Bonaparte. Na mesec naj bi izpraznil tudi do 60 steklenic.

Tretji mejnik v parfumeriji pa so postavili prav Francozi stoletje kasneje, leta 1830. Tistega leta so bile izumljene in prvič uporabljene sintetične dišave. Od 40 takrat se način izdelovanja parfumov ni spremenil; podobno ga izdelujejo še danes.

Na koncu zgodovine ne smemo pozabiti na najslavnejši parfum, ki velja tudi za najbolj prodajani parfum vseh časov. Omenjeni parfum se je v knjigo zapisal tudi pod nazivom prvega trajnega parfuma, kar pomeni, da je obstojen ves večer ne glede na količino nanesenega parfuma. V reviji National Geographic so leta 1998 zapisali, da so s tem parfomom v 75 letih zaslužili kar milijardo dolarjev. Če še vedno ne veste za kateri parfum gre, naj vam to izdamo zdaj: gre za slavni Chanel No. 5, najpomembnejši izdelek legendarne znamke Coco Chanel, ki še vedno velja za enega najboljših ter najprestižnejših parfumerij.

(Prirejeno po članku Razvoj parfuma skozi stoletje, <http://soncek.com/razvoj-parfuma-skozi-stoletja>.)

B1. Besedilo je

- A. zgodovinska pripoved o starih civilizacijah.
 - B. reklama za različne znamke parfumov.
 - C. opis o nastanku parfuma.
 - D. zapis o surovinah, ki jih uporabijo za izdelavo parfuma.
-

B2. Beseda parfum izhaja iz.

- A. starogrške besede *per fumum*.
 - B. latinske besede *per fumum*.
 - C. arabske besede *per fumum*.
 - D. francoske besede *per fumum*.
-

B3. Parfum je

- A. dišeča voda.
- B. dišeče olje.
- C. s cveticami odišavljena krema.
- D. raztopina dišav in eteričnih olj v alkoholu.

B4. Iz besedila lahko ugotoviš imeni ljudstev, ki sta prvi izdelali parfum. Napiši ju na spodnji črti.

1.

2.

B5. Stari Egipčani so uporabljali parfum (10. vrstica)

- A. le za osebno toaletno nego.
 - B. izključno za verske obrede.
 - C. tudi v posvetne namene.
 - D. za odišavljanje svojih bivališč.
-

B6. Stari Grki so bili prepričani, (16. vrstica)

- A. da prijeten vonj prinaša srečo pomorščakom na dolгих potovanjih.
 - B. da je vonj različnih dišečih mazil prepoznavno znamenje bogov.
 - C. da se po prijetnem vonju prepozna bogatejše sloje prebivalstva.
 - D. da ima prijeten vonj čarobno moč.
-

B7. Kaj so Arabci doprinesli pri izdelavi parfumov?

- A. Parfum so začeli izvažati po vsem Sredozemlju.
- B. Mešanici olj so primešali le zdrobljena zelišča in začimbe.
- C. Prvi so začeli uporabljati cvetje, oz. cvetne liste.
- D. Parfum začeli pridobivati s postopkom destilacije z alkoholom.

B8. Kateri narod je izdelal tako imenovani »prvi moderni parfüm«? (27. vrstica)

- A. Madžari.
 - B. Francozi.
 - C. Angleži.
 - D. Španci.
-

B9. V povedi vstavi besede: neparfümirati, parfümerija, parfümerijski, parfümar, parfümski.

Spreten in uspešen _____ je v pred prazniki prodal mnogo parfümov.

V središču mesta so odprli novo _____ .

Pravijo, da se za _____ izdelke najbolj zanimajo ženske.

V starih časih so se ljudje bolj malo umivali, zato pa so se raje precej _____ .

V izložbah si rad ogledujem različne in zelo originalne oblike _____ stekleničk.

PRAVOPIISNE IN SLOVNIČNE VAJE

C1. Napiši besede iste besedne družine.

GLAGOL	SAMOSTALNIK	PRIDEVNIK
misliti	<i>misel</i>	<i>miselni</i>
		čist
	umazanija	
		plavalni
	razvada	

C2. Iz samostalnikov tvori pridevnike.

travnik	<i>travnat</i>
prašič	
mama	
raca	
žalost	

C3. Dopolni po zgledu.

visok	<i>višji</i>	<i>najvišji</i>
čist		
majhen		
srečen		

- C4. Samostalnikom (*srce, blato, potok, žalost, bob, travnik, slama, luža, dvorišče*) določi spol.

MOŠKI SPOL	ŽENSKI SPOL	SREDNJI SPOL
		<i>srce</i>

-
- C5. Spodnjim besedam poišči protipomenke:

snažen	<i>umazan</i>
dosti	
mlajši	
žalosten	
olikan	
odločen	
pameten	

-
- C6. Napiši ženska poimenovanja:

pujs	<i>pujsa</i>
prašič	
maček	
racak	
žabec	
kmet	
oče	

C7. Samostalnike v oklepaju postavi v ustrezno obliko:

Pujsek je migal z (repek) _____ .

Umival se je v (potok) _____ .

Spopadel se je s hudo (žalost) _____ .

Skočil je v (največja luža) _____ .

Bratci so potunkali (Benjamin) _____ v globoko blato.

C8. Obkroži pravilno obliko.

Lani (*sankam – sem sankal – bom sankal*) po bregu navzdol.

Prihodnji teden (*smo šli – bomo šli – gremo*) na ekskurzijo v Benetke.

Včeraj (*sem – bom – sem bil*) v gledališču.

V šolo (*sem hodil – hodim – bom hodil*) vedno po isti poti.

V vrtcu (*imam – bom imel – sem imel*) simpatično učiteljico.

Dober glas (*bo segel – je segel – seže*) v deveto vas.

Naslednje počitnice (*bomo potovali – smo potovali – potujemo*) v Pariz.

Ura (*teče – je tekla – bo tekla*), nič ne reče.

C9. V okenca vpiši ustrezna ločila.

A) Tomaž igra košarko

B) Ob kateri uri gre na trening

C) Starejša sestra Mojca mu ukaže »Ne pozabi na torbo s telovadno opremo «

D) V torbo sem že dal kratke hlače majico nogavice in telovadne čevlje

